

TRIBINA KLUBA ZNANSTVENIKA HKD NAPREDAK-ZAGREB

12. LIPNJA 2019.

TRIBINA GRADA ZAGREBA U 19:30

„Povodom 5. lipnja Svjetskog dana zaštite okoliša“

Dan 5. lipnja kao Svjetski dan zaštite okoliša (*eng. World Environment Day*) izabran je na UN-ovoj Konferenciji o ljudskom okolišu u Stockholmu 1972. godine kada je donesena i odluka o pokretanju UN-ovog Programa za okoliš. Svjetski dan zaštite okoliša prvi je put obilježen dvije godine kasnije uz slogan „Samo jedna Zemlja“. Od tada se svakog petog dana u mjesecu lipnju organiziraju zelene akcije diljem svijeta. To je najvažniji dan UN-ovog poticanja ekološke osviještenosti i djelovanja na području zaštite okoliša, te se na ovaj dan već 46. godinu zaredom, pokreću akcije kojima se promiče važnost zaštite okoliša. Tema ovogodišnje kampanje i mnogih događanja diljem svijeta, koja će se ovim povodom održati je borba protiv onečišćenjaza (*eng. Beat Air Pollution*). U proteklih 46 godina Svjetski dan zaštite okoliša je postao globalna platforma za podizanje svijesti o širokom području zaštite okoliša, od onečišćenja mora i globalnog zatopljenja, do užihih okolišnih tema na lokalnoj, nacionalnoj ili globalnoj razini. Svatko je pozvan na sudjelovanje – kao pojedinac ili kao dio grupe, i svatko može odabrati svoju temu kojom se pozornost usmjerava na osobito važan okolišni problem.

Klub znanstvenika HKD Napredak-Zagreb, kao i do sada, svojim aktivnostima ukazuje na prevažnost teme o klimatskim promjenama s posljedicama globalnoga zatopljenja koja sve više postaje fokusna tema svijeta i politički i moralni imperativ sadašnjeg trenutka, a otuđenje čovjeka od prirode i njegovo neodgovorno ponašanje predstavlja glavni ekološki problem i prijetnju suvremene civilizacije. Povećanje temperature zraka, promjene u količini i rasporedu oborina, učestala i intenzivna olujna nevremena, produljenja, učestala i intenzivna sušna razdoblja, promjene u duljini vegetacijskog razdoblja te izostanak smrzavanja tla, samo se neke činjenice utjecane **klimatskim promjenama**. Navedene promjene i sve učestaliji ekstremni vremenski uvjeti se odražavaju i na potencijalnu opasnost od šumskih požara. Na tribini ćemo čuti što o toj temi promišljaju naši vrsni znanstvenici, predavači dr. sc. Višnja Vučetić i izv. prof. dr. sc. Damir Barčić.

Utjecaj ekstremnih vremenskih uvjeta na požare raslinja

Dr. sc. Višnja Vučetić, Državni hidrometeorološki zavod RH

Sažetak

Neprestano smo svjedoci klimatskih promjena i sve učestalijih ekstremnih vremenskih nepogoda pa su od velike važnosti istraživanja u području zaštite šuma od požara. Svakako da rezultati tih istraživanja, kao što je utjecaj klimatskih promjena na potencijalnu meteorološku opasnost od požara raslinja mogu pomoći vatrogascima i šumarima. No, mogu pomoći i donositeljima političkih odluka, u strateškom planiranju zaštite šuma i drugog raslinja od požara ne samo na priobalju već na području cijele Hrvatske za dulja razdoblja. Područje jadranske obale, a posebice otoci izrazit je primjer područja na kojem dolazi do punog izražaja zajednička sprega vode (količine oborine) i vatre. Općenito se može reći da u ljetnom razdoblju broj požara i spaljena površina raste od sjevera prema jugu i od

unutrašnjosti prema obali i otocima što je povezano s količinom i raspodjelom oborine. Najugroženije područje kod nas s obzirom na požare raslinja je dalmatinska obala s otocima ljeti, a među njima posebice se izdvajaju srednjodalmatinski otoci. Razlog tome su lako zapaljivi biljni pokrov i dugotrajna sušna razdoblja. A ujedno suša kod nas uzrokuje i najveće gospodarske štete. Potencijalnu opasnost od šumskih požara svakako povećava i ljudski čimbenik zbog povećanog broja turista u ljetnim mjesecima. Za procjenu meteorološke opasnosti od šumskih požara primjenjuje se kanadska metoda. Posljednjih 50-tak godina povećao se trend opasnosti ne samo u ljetnim mjesecima već i u svibnju i listopadu što pokazuje produljenje požarne sezone. S druge strane povećana opasnost od požara se širi od Dalmacije prema sjevernom Jadranu i unutrašnjosti Hrvatske. Zbog svega navednog važno je provoditi preventivne mjere u zaštiti šuma i drugog raslinja od požara. Jedna od tih mjera je pravovremena izobrazba koja mora početi od najmlađeg predškolskog i školskog uzrasta. Stoga smo u Hrvatskom agrometeorološkom društvu pokrenuli Malu školu „Požar nije šala“. Pomoću animiranog filma i dječjeg stripa zorno i vizualno se djeci prikazuju uzroci i nastanak šumskog požara te njegove katastrofalne posljedice s meteorološkog, šumarskog, vatrogasnog i okolišnog aspekta.

ŠUMSKI POŽARI – mjere zaštite i obnove šuma

izv. prof. dr. sc. Damir Barčić, Sveučilište u Zagrebu Šumarski fakultet

Sažetak

Šumski požari jedan su od glavnih čimbenika devastacije i degradacije šuma na području Sredozemlja. Tijekom dugotrajnog razdoblja antropogeni utjecaj narušio je stabilnost i smanjio površine šumskih ekoloških sustava. Možemo ustvrditi da u Hrvatskoj imamo zadovoljavajuće riješeno pitanje kurativnih mjera od ustroja vatrogastva, koordinacije zapovijedanja, tehničke opremljenosti i obučenosti. Stalna poboljšanja su potrebna u kontinuitetu. Primarno je dakle poboljšati preventivne mjere. Za problem šumskih ekosustava Mediterana gledano dugoročno požari predstavljaju loš način upravljanja i gospodarenja ruralnim područjem. Depopulacija je uzrokovala zapuštanje privatnih šuma i poljoprivrednih zemljišta na kojima se sukcesijom razvila šumska vegetacija. Gospodarske mjere moraju imati za cilj da se u šumama oteža nastanak požara, njegovo širenje i omogući lagan i pravovremen pristup u preventivnim djelatnostima (ophodnje) tako i kurativnim (gašenje-tehnika i ljudstvo). Primarni cilj koji može u najvećoj mjeri riješiti ovaj problem je definiranje funkcija u svrhu gospodarenja tлом. Naravno, stalno treba raditi na edukativnom, promidžbenom i informativnom aspektu preventivnih mjera zaštite šumskih ekosustava i sveukupne vrijednosti prirodnih i antropogenih ruralnih krajobraza. Kako su požari otvorenog prostora gospodarsko ali i sociološko pitanje, provođenje navedenih mjera koje će dovesti do smanjenja broja požara, izgorene površine i nastalih šteta mora imati sveobuhvatan integralan pristup. On mora uskladiti sektorske zakone i propise (šumarstvo, zaštita prirode, zaštita okoliša, vatrogastvo, turizam, lokalna uprava i samouprava i dr.). Statistički podaci u zadnjih dvadesetak godina nam najbolje ukazuju gdje je najveći problem. Od ukupnog broja izgorenih površina na područje krša otpada gotovo 95%. Relevantni pokazatelj sveukupne protupožarne organizacije nije sami broj požara ili izgorena površina već izgorena površina po jednom požaru. Prema znanstveno operativnim analizama i preporukama ona ne bi smjela biti veća od 10 ha po požaru. Nažalost kod nas je za cijelu Hrvatsku prosjek oko 50 ha, a kad se uzima samo krški dio prosjek je veći od 55 ha po požaru. Značajan uzrok pojave požara su radovi na poljoprivrednim površinama (paljenje biljnih

ostataka). Oni su razlog nekontroliranog širenja na napuštene i neuređene poljoprivredne površine, te privatne i državne šumske površine. Tek oko 1% požara možemo pripisati nastanku prirodnim putem (grom, samozapaljenje). Stoga je najbolja prevencija povezana s kvalitetnim ruralnim razvojem usmjerenim na primarne djelatnosti, a to traži definirati nacionalnu gospodarsku strategiju i osigurati znatne poticajne mjere.